

BLINDEMAN

Aan Michael Shaw,
beter laat dan nooit

*Mijn duivel had lang opgesloten gezeten,
brullend kwam hij tevoorschijn.*

DR. JEKYLL EN MR. HYDE

BLINDEMAN (HIDE AND SEEK)

Een jaar of twee nadat *Blindeman* was gepubliceerd, werd er ingebroken in het hoofdbureau van de politie van Edinburgh. Bij de gestolen voorwerpen zat volgens de geruchten een lijst met namen van prominente inwoners van de stad. Er waren beschuldigingen tegen deze prominenten ingebracht, beschuldigingen dat ze gebruik hadden gemaakt van schandknepen, waardoor ze zich hadden blootgesteld aan chantage en er een politieonderzoek was gestart. Er waren zoveel overeenkomsten tussen deze zaak en aspecten van mijn roman dat mensen mij op straat aanhielden om me te vragen hoe ik zo snel zoveel te weten was gekomen. Ik verklaarde dan dat mijn bronnen moesten worden beschermd.

Er waren uiteraard geen bronnen: ik heb het verhaal verzonnen.

Blindeman sloot voor mij duidelijk aan bij *Kat & Muis*. Recensenten hadden de vele referenties aan Robert Louis Stevensons *Dr. Jekyll en Mr. Hyde* in mijn eerste boek niet opgemerkt. Ik was vastbesloten nogmaals een poging te doen Stevensons verhaal terug te voeren naar Edinburgh, waar het zijn oorsprong vond, en het thema voor een eigentijds publiek geschikt te maken. De uiteindelijke werktitel werd dan ook *Hyde and Seek*, maar pas nadat ik afgezien had van *Dead Beat* (op aandringen van mijn agent, aan wie het boek ten slotte werd opgedragen). De definitieve versie van het boek opent met een citaat uit *Jekyll en Hyde* en vervolgt met citaten uit Stevensons boek aan het begin van elk hoofdstuk. Bovendien heb ik veel van de persoonsnamen rechtstreeks uit Stevensons meesterwerk overgenomen – Enfield, Poole, Carew, Lanyon –, waarnaast *Dr. Jekyll en Mr. Hyde* inspecteur Rebus voorziet van leesvoer dat hij 's nachts tot zich neemt als hij niet zit te piekeren over zijn nieuwste zaak.

Ik was er niet bepaald op gespist de lezers het verband tussen een en ander te laten opmerken...

Tussen *Kat & Muis* en de gebeurtenissen in *Blindeman* is Rebus

gepromoveerd van brigadier bij de recherche tot inspecteur: zijn enige promotie tot dusver in de reeks. Er waren nog meer veranderingen. Rebus heeft een nieuwe maat, Brian Holmes (een niet al te subtiele knipooeg naar een andere Edinburghse schrijver, Sir Arthur Conan Doyle). En Edinburgh is veranderd met de komst van nieuwe rijken. Het boek is geschreven in 1988 en 1989. Ik woonde toen in Londen, tijdens het hoogtepunt van het Thatcherisme. Rode breutels en Moët waren in. In sommige wijnbars leken de stijgende prijzen van onroerend goed het enige onderwerp van gesprek te zijn. Ik heb twee jaar in Londen gewoond en dat was niet echt een succes. Mijn vrouw en ik woonden in een flatje in Tottenham, en omdat ik er niet in geslaagd was voldoende te verdienen met het full-time schrijverschap, werkte ik als tijdschriftjournalist in Crystal Palace, wat iedere werkdag een reis van drie uur met zich meebracht. Ik leek te zijn omgeven door mensen die meer succes hadden dan ik, mensen met vette salarissen of publicatiecontracten van vijf cijfers. Mijn situatie van toen lijkt mij nu een verklaring voor de bittere ondertoon in *Blindeman* en komt ook tot uiting in de herinneringen van Brian Holmes aan de paar maanden dat hij in Londen heeft gestudeerd ('een verblijf in de hel' zoals hij het zich herinnert).

De roman kwam niet onmiddellijk na *Kat & Muis*. In de tussentijd waren er twee andere romans verschenen. De ene was een spionageverhaal (*Watchman*) en de andere een poging tot een technothriller (*Westwind*). Voor de laatste was het moeilijk een uitgever te vinden, omdat van de eerste een schamele vijfhonderd gebonden exemplaren waren verkocht. In feite begon ik aan *Blindeman* in de zomer van 1988, maar het schoot niet echt op. Mijn baan stond in de weg, evenals pogingen om mijn eerste roman *The Flood* om te zetten in een bruikbaar filmscenario en verscheidene frustrerende pogingen om werk te krijgen als tekstschrijver voor *The Bill*.^{*} Ook recenseerde ik bijna elke week boeken voor een nieuwe krant die *Scotland on Sunday* heette.

Er is nog een reden waarom ik misschien gearzeld heb om een tweede boek over Rebus te schrijven: er bestonden destijds plannen om het eerste te verfilmen, met Leslie Grantham (*Dirty Den* in *East*

^{*} *The Bill* = een populaire crimeserie voor de televisie.

Enders) als Rebus. Dit plan viel in duigen in januari 1989. Ik vermoedde dat Grantham liever wilde dat *Kat & Muis* zich in Londen afspeelde. Nu hij Rebus niet op het scherm zou brengen, voelde ik me vrij om een tweede in Edinburgh gesitueerd avontuur voor mijn hoofdpersoon te schrijven. De laatste versie van het boek werd voltooid in mei.

Het is minder gedetailleerd dan zijn voorganger, de schrijfstijl is vlotter, maar de figuur Rebus die we erin tegenkomen is nog niet zo uitgesponnen als in de latere boeken. Om te beginnen is hij nog steeds té belezen. Hij citeert uit Walt Whitman, die ik had bestudeerd aan de universiteit, maar van wiens werk Rebus hoogstwaarschijnlijk weinig wist. Hij citeert ook dichters uit de romantiek en hij luistert in zijn auto naar *Radio Three*. Thuis draait hij jazz, maar ook het *White Album* van The Beatles (ik zou hem al snel The Stones beter laten vinden dan The Beatles). Mijn eigen tijd als muziekjournalist wordt weergegeven door de kostbare Linn-platen-speler die een van de personages bezit, terwijl een scène in de bibliotheek van Edinburgh Holmes naar de vijfde verdieping brengt, waar ik tijdens mijn drie jaar als postdoctoraal student grasduinde.

Er zijn andere literaire verwijzingen in het boek naar *Confessions of a Justified Sinner* van James Hogg en naar de dichter George MacBeth, met wie ik twee jaar eerder in een schrijvershuis had gezeten. Een karakter uit *The Flood* verschijnt op de eerste pagina's, en Rebus en Holmes bezoeken beiden het westen van Fife, de streek waar de inspecteur en ik zijn opgegroeid. Het valt mij nu op dat met name Rebus niet zo cynisch is over zijn oude jachtgebied als toen hij het bezocht in *Kat & Muis*. Misschien had ik genoeg gal gespuid. Londen was nu de vijand. Londen en het rauwe materialisme dat ik daar leek te hebben aangetroffen.

Trouwens, ik had veel gelukkige herinneringen aan mijn kindertijd, herinneringen die weer bovengekomen waren vanwege de dood van mijn vader in februari 1990, toen ik midden in het corrigeren van *Blindeman* zat. Tegen de tijd dat het boek gereed was voor publicatie hadden Miranda en ik helemaal genoeg van Londen en Mrs. Thatcher. We maakten plannen om in Frankrijk te gaan wonen, in de hoop dat mijn boeken genoeg zouden gaan opleveren om de droom om te zetten in werkelijkheid. En toen we eenmaal Totten-

ham de rug hadden toegekeerd, kon ik wat van mijn eigen gevoelens over de hoofdstad onder woorden brengen door John Rebus voor een bepaalde zaak naar Londen te brengen.

Een zaak die de titel *Tooth and Nail (Hand & Tand)* zou krijgen.

Pas op voor Hyde!’

Hij schreeuwde het uit. Hij was in alle staten en zag lijkbleek. Zij stond boven aan de trap. Hij wankelde naar haar toe, pakte haar bij haar armen en duwde haar met zo’n brute kracht naar beneden dat ze bang was dat ze zou vallen. Ze schreeuwde.

‘Maar Ronnie! Wie is dat dan?’

‘Pas op voor Hyde!’ schreeuwde hij weer. ‘Pas op! Ze komen eraan! Ze komen eraan!’

Hij had haar de hele gang door naar de voordeur geduwd. Dat hij gespannen was, had ze wel vaker meegemaakt, maar het was nooit zo erg geweest als nu. Van een shot zou hij opknappen, dat wist ze. Wat daarvoor nodig was, had hij boven in zijn kamer liggen, ook dat wist ze. Zweetdruppels vielen van zijn plakkerige haren. Nog geen twee minuten geleden was de belangrijkste vraag in haar leven geweest of ze het zou aandurven om naar de smerige wc van het kraakpand te gaan. Maar nu...

‘Ze komen eraan,’ zei hij weer, nu op fluisterton. ‘Pas op voor Hyde!’

‘Ronnie,’ zei ze, ‘je maakt me bang.’

Toen hij haar aankeek, leek het bijna alsof hij haar herkende. Maar toen keek hij weer weg en staarde in een verte die geheel en al de zijne was. Toen hij weer sprak, klonk het als het sissen van een slang.

‘Pas op voor Hyde!’ Tegelijkertijd rukte hij de deur open. Het regende buiten, en ze aarzelde. Maar toen kreeg haar angst weer de overhand en maakte ze aanstalten om naar buiten te gaan. Hij pakte haar echter bij de arm, trok haar weer naar binnen en omarmde haar. Zijn zweet rook naar zeezout. Hij beefde. Hij hield zijn mond dicht bij haar oor. Zijn adem was warm.

‘Ze hebben me vermoord,’ zei hij. En toen duwde hij haar met een plotselinge heftigheid van zich af. Ineens stond ze buiten en

werd de deur achter haar dichtgeslagen, zodat hij alleen in het huis achterbleef. Helemaal alleen. Ze bleef op het tuinpad staan, keek naar de deur en vroeg zich af of ze moest aankloppen of niet.

Maar het zou geen verschil maken, besefte ze, en ze begon te huilen. Ze boog haar hoofd en hilde een volle minuut lang – een voor haar zeldzame uiting van zelfmedelijden – waarna ze zich omdraaide en toch maar snel het tuinpad afliep. Iemand zou zich over haar ontfermen, iemand zou haar troosten, haar angst wegnemen en haar kleren drogen.

Er was altijd wel iemand die dat deed.

John Rebus staarde naar het bord voor zich op tafel en besteedde geen aandacht aan de conversatie om hem heen, de muziek op de achtergrond of de flakkerende kaarsen. De huizenprijzen in Barn-ton en de pas geopende delicatessenzaak in Grassmarket interesseerden hem niet echt. Hij had weinig zin in gesprekken met de overige gasten – een docente aan de universiteit aan zijn ene kant en een boekverkoper aan de andere kant – over... nou ja, over de onderwerpen die ze net bespraken. Ja, het was een perfect georganiseerd etentje, de conversatie was even pittig als de eerste gang, en hij was blij dat Rian hem had uitgenodigd. Natuurlijk was hij dat. Maar hoe langer hij naar de halve kreeft op zijn bord keek, des te sterker voelde hij de ongerichte paniek in zich opkomen. Wat had hij gemeen met deze mensen? Zouden ze lachen als hij hun het verhaal vertelde van de politiehond en het afgehouden hoofd? Nee, ze zouden er niet om lachen. Ze zouden beleefd glimlachen, het hoofd wat meer in de richting van hun bord buigen en hem laten merken dat ze hem... nou ja, anders vonden.

‘Groenten, John?’

Het was de stem van Rian. Ze wilde hem erop attenderen dat hij niet ‘meedeed’, niet ‘deelnam aan de conversatie’ of zelfs maar belangstelling toonde. Hij pakte de grote ovale schotel met een glimlach aan, maar keek haar niet in de ogen.

Ze was een leuke meid. Een stuk zelfs, op haar manier. Vuurrood, kortgeknipt haar. Een pagekopje. Opvallende, diepliggende groene ogen. Dunne maar veelbelovende lippen. O zeker, hij vond haar heel aardig. Anders zou hij niet op haar uitnodiging zijn ingegaan. Hij zocht in de schaal naar een stuk broccoli dat niet in

duizend stukjes uiteen zou vallen als hij het op zijn bord probeerde te krijgen.

‘Fantastisch eten, Rian,’ zei de boekverkoper. Rian kreeg een lichte kleur en aanvaardde het compliment met een glimlach. Meer was niet nodig, John. Dat was het enige wat je hoefde te zeggen om deze meid gelukkig te maken. Maar uit zijn mond zou het sarcastisch klinken, besefte hij. Hij kon zijn stemgeluid tenslotte niet verwisselen als een kledingstuk. Het was iets wat bij hem hoorde, wat hij door de jaren heen had gecultiveerd. Dus toen de universitair docente de woorden van de boekverkoper beaamde, kon John Rebus niet anders dan glimlachen en knikken. De glimlach was echter net even te strak, en het hoofdknikje duurde net even te lang, zodat ze weer allemaal naar hem keken. Het stuk broccoli brak boven zijn bord precies in tweeën en viel op het tafellaken.

‘Shit!’ zei hij, en terwijl het woord hem ontsnapte, schoot het door hem heen dat dit niet bepaald het meest passende woord was voor deze gelegenheid. Maar goed, hij was tenslotte geen levend woordenboek.

‘Je kon er niets aan doen,’ zei Rian. Mijn god, wat klonk ze ijsig.

Het was een perfecte afsluiting van een perfect weekend. Op zaterdag was hij de stad ingegaan met de bedoeling nieuwe kleren te kopen voor deze avond, maar het was hem allemaal te duur geweest en in plaats daarvan had hij een paar boeken gekocht, waarvan er één – *Dokter Zjivago* – bedoeld was geweest als cadeautje voor Rian. Hij had echter besloten dat hij het eerst zelf wilde lezen en voor haar bloemen en chocola gekocht. Hij had er alleen niet aan gedacht dat ze een afkeer had van lelies – had hij dat eigenlijk wel geweten? – en dat ze net met een vermageringskuur was begonnen. Als klap op de vuurpijl had hij die ochtend een andere kerk geprobeerd, een presbyteriaanse, niet al te ver van zijn flat. In de kerk waar hij de vorige keer was geweest, was het ondraaglijk koud geweest en was over niets anders dan zonde en boete gesproken, maar deze was juist het even deprimierende tegendeel daarvan geweest. Alleen maar liefde en vreugde. En vergeving? Hoezo, wat dan? Hij had de gezangen braaf meegezongen en had bij het weggaan de dominee bij de uitgang een hand gegeven en hem beloofd terug te komen.

‘Nog wijn, John?’